

1931.

Eesti Kirjanduse Seltsi Usaldusmeeste.

Käesolevad leheküljed sisaldavad juhtnööre Seltsi usaldusmeeste tegevuseks ühes lühikese üldise informatsiooniga Eesti Kirjanduse Seltsist. Täielikumaid andmeid Seltsi kohta võib leida Seltsi aastaraamatuist; kõigis jooksvalt üles kerkivais selgitust nõudvais küsimusis on soovitatav pöörduda Seltsi büroo poole.

I. Ülevaade Eesti Kirjanduse Seltsist.

Selts asutati aastal 1907 „Eesti Kirjameeste Seltsi“ järeltulijana. Tema eesmärgiks on kirjanduse, teaduse ja kunsti edendamine, kodumaa ja rahva igakülgne tundmaõppimine ja neil põludel tehtud tööde vilja rahvale kättesaadavaks tegemine. Seltsil on liikmete üldkogu, asemikudekogu, eestseisus, toimkonnad, usaldusmehed, büroo ja muud organid.

Seltsi liikmed asuvad üle kogu Eesti ja välismail. Liikmete üldkogu aasta-koosolek peetakse iga kevad Tartus. Üldkogu kuulab ära Seltsi

aruanded ja eelarved ning valib asemikkudekogu.

Asemikkudekogu on Seltsi otsustavaks asutiseks; ta koostub umbes 75 liikmest, kellest valitakse ümber iga aasta üks kolmandik. Asemikkudekogu valib eestseisuse, toimkonnad ja revisjonikomisjoni; peab vähemalt 2 koosolekut aastas.

Eestseisus on Seltsi juhtivaks organiks; ta koostub 12 liikmest, kellest valitakse ümber iga aasta üks kolmandik. Peab koosolekuid vähemalt 8 korda aastas. Kirjastusküsimuste otsustamiseks on moodustatud viiest eestseisuse liikmest kirjastuskomisjon, kes peab koosolekuid kord nädalas.

Toimkonnad koostuvad 15—25 liikmest, jagunevad erialalistesse alatoimkondadesse ja peavad koosolekuid mitu korda aastas. Seltsil on 4 järgmist toimkonda:

Kirjandusetoimkond — valib kirjastatavaid teoseid ja korraldab kirjanduse koosolekuid (ka väljaspool Tartut).

Keeletoimkond — otsustab eesti õigekeelsuse küsimusi ja juhib „Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat“ toimetamist.

Ajaloo-toimkond — aitab kaasa kodumaa ajaloo uurimisele ja valib kirjastatavaid teoseid ajaloo alalt.

Kodu-uurimise-toimkond — avaldab oma töö tulemused koguteoses „Eesti“, mis koostub üksi-

kute maakondade kirjeldisi sisaldavaist eriköiteist „Tartumaa“, „Võrumaa“, „Setumaa“, „Pärnumaa“, „Valgamaa“, „Saaremaa“ jne.

Asjaajamise revideerimiseks on Seltsil 5-liikmeline **revisjonikomisjon**. Kuna Selts on Eesti Ühistegelise Liidu liige, siis revideeritakse teda ka välisrevisjoni korras.

Selts annab välja kuukirja „Eesti Kirjandus“, mille sisu eest hoolitseb peatoimetajast ja 4 toimetusliikmest koostuv toimetus.

Seltsil on kirjastus, mille väljaandel on ilmunud umbes 200 teaduslikku ja ilukirjanduslikku teost. Kirjastus töötab kontaktis Haridusministeeriumiga. Raamatute hinnakirjad saadetakse soovijaile tasuta.

Seltsi arhiiv on deponeeritud Eesti Kultuuriloolisse arhiivi, mis on moodustatud Eesti Kirjanduse Seltsi, Eesti Rahva Muuseumi ja teistest arhiividest. Sinna annab Selts hoiule ka juurdetulevad arhiivmaterjalid. Kõik esemed registreeritakse ja hoitakse alal tulekindlas hoiukohas.

Selts võtab osa Eesti Bibliograafia Asutise juhtimisest, toetab Eesti Rahvaluule Arhiivi rahvaluule korjamist, saadab oma esindajad Eesti Kultuurkapitali kirjanduse ja ajakirjanduse sihtkapitali valitsusse, Eesti Rahva Muuseumi nõukokku, mitme kirjaniku mälestuse jäädvustamise komiteesse (dr. F. R. Fählmann'i, Aug. Kitzberg'i), on liige Eesti Haridusliidus j. m.

Seltsi valitsemisel on kirjanikkude **haua-**kapitalid: Fr. R. Kreutzwald'i, Mihkel Veske, K. A. Hermann'i, Juhan Liiv'i, Ado Reinwald'i ja Aug. Kitzberg'i.

Seltsi vaimse tegevuse algatuslikuks edendajaks, korraldajaks ja ühtlustajaks on Seltsil teaduslik sekretär.

Seltsi rahalisi ja ärilisi asju ajab Seltsi **büroo**; usaldusmeestel tuleb kokkupuuteid peamiselt Seltsi bürooga.

Seltsi **usaldusmehed** on Seltsi esindajaiks kohtadel, Eestis ja välismail.

II. Usaldusmeeste ülesandeid üldse.

Seltsi usaldusmeeste ülesandeks on:

1. Tutvustada igal sobival juhul oma ümbruskonnale Eesti Kirjanduse Seltsi tegevust ja püüdeid ning äratada huvi nende vastu.

2. Pidada ühendust Seltsi liikmetega, võtta neilt vastu liikmemakse ja teatada Seltsile nende elukoha muutusest või nende surmast.

3. Võita Seltsile uusi liikmeid. Püüda koguda Seltsi ümber kõik intelligentsemad ja seltside ning avalikus tegevuses tuntud jõud.

4. Koguda tellijaid ja kuulutusi kuukirjale „Eesti Kirjandus“.

5. Levitada Seltsi kirjastusel ilmunud raamatuid. Eriti hoolitseda, et need oleksid täieli-

kult olemas kohalikes raamatukogudes. Koguda ja Seltsile täitmiseks saata kõigi kohalikkude asutiste (raamatukogude, koolide) ja raamatutsõprade raamatutellimised ükskõik kelle kirjas-tusel ilmunud raamatute peale.

6. Kaasa mõjuda parajal juhul, et jõukamad elanikud peaksid Seltsi kui kultuurasutist meele oma testamentide tegemisel, milline nähtus on väga sage kultuurrahvaste keskel.

7. Hoolitseda, et ümbruskonnas olevad või leitud kultuurloolise väärtusega arhiiv-dokumen-did ei häviaks, vaid saadetakse alalehoiuks Seltsile.

8. Informeerida Seltsi kõigist kohalikest küsimusist, mis võivad olla Seltsile tähtsad.

9. Täita vajaduse korral ka muid Seltsi üles-andeid.

III. Seltsi liikmed.

Seltsi liikmeks astuja avaldab seks soovi kas suuliselt või kirjalikult. Täpsate andmete regist-reerimiseks täidab ta kaks isikukaarti, mis sisal-davad ühtlasi ka liikmeksastumise sooviavalduse. Kaardile märgitakse liikme ees- ja perekonna-nimi, amet või elukutse, sünnipaik ja -aeg, ala-line ja viimane aadress, kaarditäitmise kuupäev ja sooviavaldaja allkiri. Nimestiku numbri koht jäetakse tühjaks, see number märgitakse kaar-dile Seltsi büroos. Liikme allkiri võib ka puu-duda, kui usaldusmees täidab kaardi liikmeks-astuja suulisel soovil ja tal ka hiljem ei ole võimalik liikmelt allkirja muretseda.

Kui usaldusmees tunneb sooviavaldajat ja võib teda soovitada kui korralikku ja ausat isikut, siis kirjutab ta kaardile alla soovitajana. Ei tunne aga usaldusmees isikut küllaldaselt, siis võib ta viimaselt nõuda **soovituse** toomist nende isikute käest, kes sooviavaldajat tunnevad ja on teatud ka usaldusmehele. On sooviavaldaja kohane Seltsi liikmeks võtmiseks, kirjutab usaldusmees ta isikukaartidele alla ja võtab sooviavaldajalt ka liikmemaksu vastu, mille tasumisega sooviavaldaja saab õiguse kasutada Seltsi liikmeile kirjanduse ostudel antavat hinnaalandust. Usaldusmehel on õigus tagasi lükata iga sooviavaldust, kui sooviavaldaja ei näi usaldusmehele küllalt kohane Seltsi liikmeks võtmiseks.

Kaardil olevasse tabelisse, kus iga aasta jaoks on eri lahter, märgitakse: 1) liikmemaksu tasumine liikmekaardi numbriga, 2) aastaraamatu väljaandmine, kui seda teeb usaldusmees, väljaandmise kuupäevaga, 3) kuukirja „Eesti Kirjandus“ tellimine tellimise kestuse ajaga.

Uute liikmete isikukaartidest saadab usaldusmees valge kaardi kohe Seltsile. Selle saamisel võtab Seltsi eestseisus sooviavaldaja oma lähemal koosolekul Seltsi liikmeks. Seltsi eestseisusel on küll õigus sooviavaldajat Seltsi liikmeks ka võtmata jätta (seda on juhtunud väga harva), millisel korral sooviavaldajale ta tasutud liikmemaks tagasi makstakse.

Punase isikukaardi jätab usaldusmees enda kätte. Temale saadetakse Seltsi büroo poolt ka

teiste tema piirkonnas asuvate Seltsi liikmete punased isikukaardid, millele märgitud viimased andmed liikmete asukoha ja maksude tasumise kohta. Usaldusmees loob ühenduse liikmetega ja kannab hoolt, et need oma kohustused täidaksid.

Punase isikukaardi saadab usaldusmees Seltsile tagasi: 1) kui liige usaldusmehe piirkonnast lahkub, nii et usaldusmehel on raske temaga kontakti pidada; 2) kui liige usaldusmehele teatab, et ta ei soovi edasi olla Seltsi liikmeks, ja 3) kui liige sureb. Liikme elukoha muutmisel saadab usaldusmees Seltsile võimalikult ka liikme uue aadressi, Seltsist väljaastumise korral väljaastumise põhjused ning liikme surma puhul selle lühikese eluloo ja võimaluse korral ka päevapildi.

Seltsi liikmemaks on praegu 1 kroon aastas või 20 kr. ühekordselt (eluaegne). Liikmemaks makstakse iga aasta eest ette. Liige, kel vastava kalendriaasta liikmemaks tasumata, ei või kasutada liikme õigusi — saada aastaraamatut ega hinnaalandust tellimistel ning hääleõigusega osa võtta Seltsi aastakoosolekust.

Liikmemaksu vastuvõtmise kviteerib usaldusmees liikmekaardi väljaandmisega. Liikmekaardile märgitakse maksusumma ja aastad, mille eest liikmemaks tasutud. Tagantjärele maksuste puhul võib sellepärast anda kõigi aastate kohta ühise liikmekaardi. Harilik liikmekaart antakse ka eluaegse liikmemaksu kviteerimiseks,

kuna hiljem Seltsi büroo poolt saadetakse liikmele eriline eluaegne liikmekaart.

Kui liikmel on **tasumata makse** eelmiste aastate eest, siis kuuluvad need tasumisele enne käesoleva aasta maksu. Eelmiste aastate liikmemaks oli: 1907 — 1 sent, 1908 kuni 1917 — 2 senti, 1918 ja 1919 — 5 senti, 1920 — 25 senti, 1921 ja 1922 — 50 senti ning alates 1923. aastast — 1 kroon aastas. Kui liige maksab eluaegse liikmemaksu 20 krooni, siis loetakse sellega tasutuks ka kõik endiste aastate tasumata makstud. Kui aga liikmel ei ole võimalik maksta eluaegset liikmemaksu, samuti ka mitte kõigi endiste aastate makse, siis tuleks tal tasuda vähemalt kahe viimase aasta maks ühes käesoleva aasta maksuga, kokku **3 krooni**, kuna kõigi tasumata jäänud maksude kustutamisega muutuks Seltsi liikmeksolek liiga juhuslikuks ja pidevusetuks.

Vastuvõetud liikmemaksust arvab usaldusmees endale **10%** kulude katteks, märgib selle liikmekaardi kontsule ja teatab liikme maksuõiendamisest Seltsi büroole.

Soodustused. Seltsi liikmed saavad hinnata Seltsi aastaraamatu selle aasta kohta, mille eest neil liikmemaks tasutud. Aastaraamat ilmus varemini kord mitme aasta kohta, viimasel ajal aga iga aasta. Aastaraamat sisaldab ülevaate Seltsi aastategevusest ning Seltsi tegelaste ja liikmete nimestikud.

Liikmed saavad **hinnaalandust** oma tarvitu-

seks (mitte edasimüümiseks) ostetavate raamatute pealt: Seltsi büroolt — kõigi Seltsi kirjastusel ilmunud raamatute pealt 20% ja muude raamatute pealt 10%, usaldusmeestelt — kõigi raamatute pealt 10%.

IV. „Eesti Kirjandus“.

Kõigepealt peaks iga usaldusmees tellima „Eesti Kirjanduse“ endale, või asutisele, kus ta tegev, et olla ajakirjaga alati vajalikult tuttav ja võida seda asjatundlikult soovitada ka teistele. Andmed kuukirja ilmumise ja toimetuse kohta leiduvad kuukirja eesmise kaane siseküljel.

„Eesti Kirjandus“ peaks käima igal koolil ja raamatukogul, sest peale üldkultuuriliste kirjutiste ilmuvad seal arvustised kõigi uuemate raamatute kohta ning lisana „Eesti raamatute üldnimestik“ — ilmuvate eesti raamatute ametlik register.

„Eesti Kirjanduse“ tellimiste vastuvõtmine toimub tellimisraamatutega. Raamatu igal lehel on 3 ühetaolist osa: konts — jääb usaldusmehe kätte, tellimisleht — saadetakse kohe Seltsi büroole, ja kviitung — antakse tellijale. Tellimisraamatu kõigi lehtede äratarvitamisel saadab usaldusmees kontsud Seltsi büroole ja saab vastu uue tellimisraamatu. Kviitungitele alla 10 krooni tempelmarke ei tule.

„Eesti Kirjanduse“ tellimiste pealt saavad usaldusmehed tasuks 20% vastuvõetud summast.

Seltsi liikmetele, kogudele ega koolidele kuukirja jooksva aastakäigu tellimistelt hinnaalandust ei ole, varemate aastakäikude tellimine toimub raamatute tellimise tingimustel.

„Eesti Kirjandus“ ilmub Haridusministeeriumi ja Kultuurkapitali toetusel, seepärast on ta tellimishind madal: aastas 5 krooni, poolaastas 2 kr. 50 s., veerandaastas 1 kr. 25 s., üksiknumber 50 s.

Väga soovitav on koguda „Eesti Kirjandusele“ ka kuulutusi. See oleks kohalikele äridele ja rahaasutistele kõige hõlpsamini teostatav viis kuukirja toetamiseks. Kui kuulutuse arve tasumine jääb ajaks peale kuulutuse ilmumist, siis võetakse kuulutajalt ja saadetakse Seltsi büroole ühes kuulutuse tekstiga ka kirjalik nõusolek kuulutuse avaldamiseks.

Kuulutuste hind: lehekülg (kaantel või eri lehtedel) 30 krooni, pool lehekülge 15 krooni ja veerand lehekülge 7 kr. 50 s. **Usaldusmehe tasu** 20% kuulutuste nimihinnast.

V. Raamatute levitamine.

Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastuse ülesandeks on kirjastada 1) eesti autorite töid ja maailmakirjanduse suurteoseid eriti koolide ja noorsoo lugemisvaraks, 2) eesti teaduse uurimistöid kodumaa tundmise, ajaloo, keele, rahvaluule j. m. alalt, 3) populaarteaduslikke teoseid rahva üldhariduse tõstmiseks, 4) eeskujulikke kooliraamatuid.

Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastatud raamatud on valitud paremate kirjandusetundjate ja koolimeeste kaasabil ning valik heaks kiidetud Haridusministeeriumi poolt; tõlkijaiks on ainult esimese järgu jõud; teoste keel vastab „Eesti õigekeelsuse-sõnaraamatu“ keelenormidele; raamatute paber on hea, trükk selge, välimus nägus ja hind suhteliselt odavam kui ühegi teise kirjastuse samalaadi väljaandel.

Sellepärast on Seltsi kirjastusel ilmunud raamatud ka eriti väärtuslikud ja peaksid olema igalpool esikohal. Selts pole kirjastanud ühtki halba ega väärtusetut raamatut.

Et Seltsil on äriühendus kõigi teiste eesti kirjastuste ja raamatukauplustega, siis võib temalt tellida ka kõiki teisi müügil olevaid raamatuid, tarbekorral ka võõrkeelseid välismailt. Selts on Haridusministeeriumi ülesandel varustanud raamatukogusid kõigi soovitud raamatutega üle kogu Eesti juba 1923. aastast peale, lastes ühtlasi raamatud köita raamatukogude kõige nõudlikumate soovide kohaselt.

Vastavalt „Eesti Kirjastajate ja Raamatukauplejate Ühingu“ poolt maksma pandud määrustele võivad Ühingu liikmed, kelleks on kõik Eestis olevad kirjastused ja raamatukauplused, nende hulgas ka Eesti Kirjanduse Selts, levitada oma tooteid agentide kaasabil. Eesti Kirjanduse Seltsil oleksid sellisteks agentideks tema senised esindajad — usaldusmehed.

Kuna „E. K. ja R. Ühingu“ liikmed on Ühingu ees aineliselt ja moraalselt vastutavad

oma agentide tegevuse eest, siis tuleb viimastel silmas pidada, et nad ei eksiks Ühingu poolt maksmapandud müügikorra määruste vastu, nimelt, et nad ei annaks ostjaile lubamatut hinnaalandust. Hinnaalandust võivad anda „E. K. ja R. Ühingu“ liikmed, seega ka Eesti Kirjanduse Selts, otse või oma agentide kaudu ainult 1) oma liikmeile nende tarvituseks (mitte edasimüümiseks) ostetavate raamatute pealt piiramatul määral ja 2) maal asuvaile raamatukogudele, koolidele ja õpetajaile mitte üle 10% raamatute kaanehinna. Eesti Kirjanduse Seltsi liikmed saavad otse Seltsi büroolt ostes hinnaalandust 20% Seltsi omal kirjastusel ilmunud ja 10% teiste kirjastuste väljaandel ilmunud raamatute kaanehinna, usaldusmeestelt ostmise ühtluse mõttes aga ja usaldusmeestele kohase tasu võimaldamiseks oleks neil soovitatav piirduda liikmeile 10% hinnaalanduse andmisega kõigi raamatute pealt.

Usaldusmehed - agendid ise saavad Seltsilt hinnaalandust:

1. Seltsi kirjastusel ilmunud brošeeritud (köitmata) raamatuilt 25%,
2. Seltsi kirjastusel ilmunud köites raamatuilt ja teiste kirjastuste kõigilt raamatuilt 20%,
3. tavalisest väiksema hinnaalandusega müüdavalt teiste kirjastuste ja välismaa raamatuilt 10%.

„E. K. ja R. Ühingu“ määruste kohaselt on kooli õpperaamatute müük agentide kaudu keelatud, sellepärast saab Selts anda usaldusmeestele

hinnaalandust õpperaamatute pealt ainult üldistel tingimustel — kui õpetajatele või kui Seltsi liikmeile.

Tellimishinna ettesaamisel võtab Selts saatekulud enda kanda, samuti ka raudtee pagasikulu raamatukogude suuremate tellimiste puhul. Võlgu või järelmaksuga tellimisel lisatakse saatekulu tellija arve juurde.

Usaldusmees võib raamatuid oma nimele ka mitte tellida, vaid tellijailt tellimised kokku võtta ja Seltsile saata, kuna Selts saadab raamatud tellijale otse ühes arvega. See viis on eriti kohane raamatukogude tellimiste puhul. Usaldusmehe %% kantakse Seltsi büroos usaldusmehe arvele ja ta võib oma tasu kätte saada, niipea kui raamatute tellija on oma arve õiendanud.

Usaldusmehel tuleks erilist rõhku panna sellele, et kõik ümbruskonna raamatukogude kui ka koolide tellimised juhitaks Seltsile. Raamatukogudelt võib usaldusmees tellimisi vastu võtta juba enne, kui kogud oma tavalised aastatoetussummad kätte on saanud. Selts täidab need tellimised kohe ja nii on kogudel võimalik kätte saada raamatud, eriti äsjailmunud uudisteosed viivituseeta, tasudes arve alles toetuste kättesaamisel.

Raamatute köitmine. Kõik Seltsi omal kirjastusel ilmunud raamatud on saadaval ka kirjastuse köites, nagu see täpsalt märgitud kirjastuse nimestikus.

Seltsi köitekojas võib lasta köita kõiki Seltsi kaudu tellitavaid raamatuid kui ka saata sinna

kõitmiseks mujalt saadud raamatuid. **Raamatukogude** erinõuetekohane köide on vastavalt raamatute suurusele järgmist 3 liiki:

Täisköide — vastupidavast riidest selg ja nurgad, hea ilupaber, — raamatuil üle 64 lehekülje 40 senti.

Kartoneeritud köide — kalinurist selg, ilupaberiga kaaned, — raamatuil 17—64 leheküljeni 20 senti.

Vihkköide — kalingurselg ja pappkaaned, — raamatuil alla 17 lehekülje 10 senti.

Raamatute seljale riide asemel kunstnahka tarvitades tuleb köide 10 senti kallim.

Numbrisilt ja kaarditasku tehakse soovi korral ilma erilise tasuta.

Vanade ja lagunenud raamatute köitehinnad on kõrgemad, need teatatakse järelepärimise peale.

Kõitmiseks Seltsile saadetavate raamatute saatekulud jäävad tellija kanda.

Loendatud raamatukogu köite hinnad on nii madalad, et nende pealt hinnaalandust anda ei ole võimalik. Seepärast tuleb köidetud raamatu hinna saamiseks raamatukogus brošeeritud raamatu 10%-ga alandatud hinnale juurde arvata eeltoodud köitehind ilma alanduseta. Kirjastuse nimestikkudes toodud köitesraamatuilt aga tuleb arvata 10% hinnaalandust raamatu koguhinnast.

Seltsi büroo saadab järjekindlalt raamatute uusi nimestikke, reklaamlehti ja tutvustajaid kõigile usaldusmeestele ning kõigile kirjanduseharrastajaile, kes selleks soovi avaldanud.

IV. Asjaajamine.

Eesti Kirjanduse Seltsi ja tema volinikkude usaldusmeeste asjaajamisel Seltsi liikmetega, muude isikutega ja omavahel on soovitatav silmas pidada muu hoolsuse ja täpsuse kõrval eriti:

1. et trükitud plankettidele (isikukaardid, liikmekaardid, tellimislehed) märgitaks kõik nõutud andmed.

2. et vastuvõetud tellimised, uute liikmete valged isikukaardid ning liikmemaksu tasumise teated saadetak스 ära Seltsi büroole võimalikult kohe, et ei saaks tekkida põhjendatud nurinaid viibimise pärast. Suurema osa saadetistest (kirju mitte!) võib saata äripaberitena alandatud postitariifiga.

3. et vastuvõetud raha saadetak스 ära Seltsi büroole vähemalt iga kuu tagant. Raha võib saata ka kirjas markides.

4. et äratarvitatud liikmekaardi- ja tellimisvastuvõtu-raamatute kontsud saadetak스 Seltsi büroole kohe peale raamatu lõppemist.

Seltsi büroos peetakse eriarve iga usaldusmehe tellimiste ja rahasaadetiste kohta.

Usaldusmeeste nimestik avaldatakse Seltsi aastaraamatus. Soovitav on, et lähestikku asuvad usaldusmehed oma tegevuspiirkonnast üksteist informeeriksid ja kontaktis töötaksid.

Eesti Kirjanduse Seltsi Büroo
asub Tartus, Lai tänav 35, telefon 6-01.
Avatud äripäeviti kell 9—15.